

REFLECȚII TEORETICE PRIVIND RĂSPUNDEREA CIVILĂ DELICTUALĂ ÎN DREPTUL MEDIULUI

THEORETICAL REFLECTIONS ON TORTIOUS CIVIL LIABILITY IN ENVIRONMENTAL LAW

Mihaela BEJENARI,

ORCID ID 0000-0002-3118-1225

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

CZU: 349.6:347.51:504.5(478)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8355437>

Rezumat. *Fenomenele socio-economice, necunoscute în trecut, dar prezente într-o societate pe cale de globalizare, în care primejdiile unor tehnici și tehnologii noi rămân sub semnul întrebării, determină modificări de substanță ale răspunderii civile delictuale, creând o situație de incertitudine cu privire la principii și reguli clasice ale răspunderii civile delictuale [1, p. 152].*

Normele dreptului civil se vor aplica în materia răspunderii pentru daune ecologice, prin adaptarea la particularitățile raporturilor juridice de drept al mediului. Or, cu privire la repararea prejudiciului cauzat mediului, aplicabilitate au regulile stabilite de legislația de mediu în ce privește dauna de mediu și cele ale răspunderii civile - în ce privește dauna civilă, ce reiese din daunele de mediu, cu particularitățile ce reies din conținutul specificului raporturilor de dreptul mediului

În acest context, apelul la virtuțile răspunderii civile pentru repararea prejudiciului ecologic și, în plan mai larg, la protecția mediului este văzut deopotrivă ca o adaptare a dreptului civil la noile nevoi generate de evoluția societății și ca o manifestare a universalității răspunderii civile [2, p. 118], [3, p. 10].

Cuvinte-cheie. *Principiile de dreptul mediului, răspundere civilă delictuală, răspundere patrimonială, daună de mediu, daună civilă.*

Summary. *The socio-economic phenomena, unknown in the past, but present in a society on the way to globalization, in which the dangers of new techniques and technologies remain under question, determine substantial changes in tortious civil liability, creating a situation of uncertainty regarding classic principles and rules of tortious civil liability [1, p. 152].*

The rules of civil law will be applied in the matter of liability for ecological damage, by adapting to the particularities of the legal relations of environmental law. However, with regard to the reparation of damage caused to the environment, the rules established by environmental legislation regarding environmental damage and those of civil liability - regarding civil damage arising from environmental damage, with the particularities arising from the content of the specifics, are applicable environmental relations

In this context, the appeal to the virtues of civil liability for the repair of ecological damage and, more broadly, for the protection of the environment is seen both as an adaptation of civil law to the new needs generated by the evolution of society and as a manifestation of the universality of civil liability [2, p. 118], [3, p. 10].

Keywords. *The principles of environmental law, tortious civil liability, patrimonial liability, environmental damage, civil damage.*

Introducere

Ultimii ani se caracterizează printr-un veritabil avânt al reglementărilor juridice în domeniul climatic atât la nivel internațional, european cât și național. Reacții pe măsură s-au înregistrat și în plan intern prin aplicarea tuturor mecanismelor posibile caracteristice instituției răspunderii în raporturile de dreptul mediului. Or, cerințele protecției mediului, în condițiile pericolului poluării, presupun o diligență rezonabilă (suficientă și necesară) în exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor privind utilizarea durabilă a mediului.

Profesorul E. Lupan definește noțiunea de protecție a mediului ca fiind: „activitatea umană conștientă, științific fundamentată, îndreptată spre realizarea unui scop cunoscut, constând în prevenirea poluării, menținerea și îmbunătățirea condițiilor de viață pe pământ” [4, p. 40]. După cum putem observa, însăși din definiție rezultă structura tripartită a activității de protecție a mediului, adică părțile componente ale acestei activități sunt: ocrotirea mediului, conservarea și dezvoltarea sau ameliorarea acestuia. În sprijinul acestui deziderat, susținem că protecția juridică a mediului este inseparabilă de existența răspunderii juridice a celui ce a cauzat producerea unui prejudiciu ecologic.

Metode și materiale aplicate. În studiul în cauză a fost folosit material teoretic, normativ și empiric. Astfel, cercetarea respectivului subiect a fost posibilă prin consultarea literaturii de specialitate atât autohtonă, cât și cea străină, având în vedere specificul răspunderii civile delictuale în dreptul mediului și aplicarea metodele de cercetare logică, științifică comparativă, analiza sistemică etc.

Scopul cercetării. Cercetarea și analiza cadrului normativ intern, jurisprudenței și doctrinei privind funcționalitatea cadrului juridic aplicabil evaluării și reparării prejudiciului ecologic, aprecierii cauzalității modului problematic de interpretare și aplicare a normelor existente cu privire la răspunderea civilă delictuală în dreptul mediului.

Rezultate obținute și discuții

Așa cum mediul nu cunoaște frontiere [5, p. 142], nici ramura de drept chemată să apere mediul, nu este cantonată în limite rigide ci, din contră, ea se regăsește atât în ramurile aparținând dreptului privat, cât și în cele aparținând dreptului public. Prin urmare, această ramură de drept nu este atât o ramură de răspântie [6, p. 7], de graniță dintre diferite alte ramuri de drept, ci este o ramură globalizantă, ale cărei norme se regăsesc în alte ramuri de drept.

Așadar, în dreptul mediului noțiunea de răspundere juridică are un sens mult mai larg, mai cuprinzător. Răspunderea juridică în această materie vizează nu numai sancționarea celor care se fac vinovați de poluarea factorilor de mediu sau a celor care, deși nu deteriorează prin acțiunea lor mediul, încalcă legislația de mediu, dar și luarea și respectarea de către persoanele sau organele de stat, instituțiile publice sau private, a tuturor măsurilor care contribuie la asigurarea condițiilor optime în care se desfășoară toate activitățile economice și sociale, astfel încât riscul de poluare să fie minim.

Ținând cont de complexitatea aspectele juridice ale protecției mediului, chestiunea ce privește repararea prejudiciului cauzat prin poluare este cercetată în literatura noastră juridică, în contextul problematicei „răspunderii civile”. Or, atât în doctrină cât și în practica aplicării legislației de mediu, deseori se confundă răspunderea civilă cu răspunderea de dreptul mediului, care, de altfel, este una la fel patrimonială ca și cea civilă.

Prin urmare, specific jurisprudenței Republicii Moldova, dar și celei străine, este faptul că, în situația când se constată un prejudiciu ecologic, în scopul reparării integrale se apelează la normele răspunderii civile. Acțiunea în justiție în acest sens se întemeiază pe prevederile art. 91 din Legea privind protecția mediului înconjurător [7] care menționează că persoanele fizice și juridice sunt obligate a recupera daunele și prejudiciile produse prin încălcarea prezentei legi în modul și mărimile stabilite de legislația în vigoare. Astfel, prin legislația în vigoare se are în vedere legea civilă [8] unde în art. 1998 alin. 1 prevede că cel care acționează față

de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune.

Evident, în unele cazuri particulare, ținându-se cont de caracterul obiectiv al răspunderii civile aplicabile unor situații concrete, în materie de mediu se recurge frecvent la aceste norme, și anume la prevederile art. 1998 alin. 2 din Codul civil care subliniază că prejudiciul cauzat prin fapte licite sau fără vinovăție se repară numai în cazurile expres prevăzute de lege.

O altă categorie a normelor proprii legislației civile care pot fi aplicate și în cazurile de recuperare a prejudiciului ecologic se referă la cele ce admit responsabilizarea persoanei alta decât cea care a cauzat prejudiciul. Aici ne referim la prevederile art. 1998 alin. 3 potrivit cărora o altă persoană decât autorul prejudiciului este obligată să repare prejudiciul numai în cazurile expres prevăzute de lege, după cum urmează:

- Articolul 2005 Cod civil - Răspunderea comitentului pentru fapta prepusului;
- Articolul 2008 Cod civil - Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de un minor care nu a împlinit 14 ani;
- Articolul 2009 Cod civil - Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de un minor între 14 și 18 ani.

După cum observăm, aceste texte de lege consacră, pe lângă răspunderea pentru fapta proprie (directă) și răspunderea pentru fapta altuia (indirectă), extinzându-se astfel răspunderea civilă delictuală dincolo de limitele faptei proprii.

Pentru justificarea extinderii răspunderii civile delictuale peste limitele faptei proprii, în literatura de specialitate, se face apel la fundamentări diferite, atât de natură subiectivă, cât și obiectivă. Specific dreptului mediului, se pot produce daune ecologice în urma săvârșirii unor fapte ilicite - ceea ce atrage o răspundere subiectivă, întemeiată pe greșeală - dar și ca urmare a comiterii, a desfășurării de activități permise, licite - acestea generând o răspundere obiectivă, bazată pe ideea de risc [9].

Așadar, dacă în mod tradițional întregul sistem al răspunderii civile delictuale se fundamentează pe ideea de vinovăție ce exprimă atitudinea subiectivă a făptuitorului față de fapta ilicită și urmările ei, dreptul mediului face excepție de la această regulă. Din acest context, dar și din cel al prevederilor art. 1998, observăm că regimul răspunderii civile devine aplicabil în cazul reparării prejudiciului cauzat prin acțiuni *ilicite* și cu

vinovăție, iar reieșind din specificitatea prejudiciului ecologic, acesta de multe ori se produce și prin *fapte licite săvârșite* fără *vinovăție*, dar care urmează a fi reparate în mod obligatoriu.

În acest sens, este necesar de a reține, că normele proprii legislației civile în materia răspunderii reparatorii nu sunt suficiente pentru a asigura eficient și repararea prejudiciului ecologic, deoarece prevede unele cazuri limitate în care se aplică răspunderea obiectivă, iar pentru asigurarea reparării prejudiciului ecologic este nevoie de un spectru mult mai larg de norme care să aibă la bază principiul obiectivizării răspunderii. Astfel, articolul 3 al Legii privind protecția mediului înconjurător al Republicii Moldova declară principiul „responsabilității tuturor persoanelor fizice și juridice pentru prejudiciul cauzat mediului,” iar în România fiind relevante prevederile Legii-cadru nr. 137/1995 [10], ce reprezintă un început de reglementare foarte importantă în privința răspunderii pentru poluare. Art.80 lit. d din lege statuează că „Protecția mediului constituie o obligație a tuturor persoanelor fizice și juridice în care scop suportă costul pentru repararea prejudiciului și înlătură urmările produse de acestea, restabilind condițiile anterioare producerii prejudiciului.” Această reglementare este în consens cu principiile ce stau la baza acestei legi „printre care în art.3 lit. d. este reglementat principiul „poluatorul plătește”. așadar, reparația prejudiciului și restabilirea condițiilor anterioare producerii acestuia reprezintă o obligație legală. **Capitolul IX** al Legii privind protecția mediului înconjurător al Republicii Moldova privește **responsabilitatea pentru încălcarea legislației, rezolvarea litigiilor în domeniul protecției mediului**. Astfel, art. 89 din lege prevede: încălcarea prevederilor prezentei legi atrage după sine răspunderea, după caz, civilă, administrativă sau penală, conform legislației în vigoare. În același timp, și prevederile legislației din România, în art. 82 din Legea nr. 137/1995 se referă la faptul că „încălcarea prevederilor prezentei legi atrage răspunderea civilă, contravențională sau penală, după caz”.

Așadar, în dreptul mediului, răspunderea juridică apare ca un mijloc, la care se recurge în ultimă instanță, fiind acordată prioritate celorlalte tehnici și instrumente, cu precădere, celor de natură economică, fiscală, civilă. Or, răspunderea civilă apare, astfel, mai mult ca o reparare și mai puțin ca o răspundere în sens clasic.

În acest caz, la elaborarea legii civile ar urma să se țină cont și de prevederile Legii privind protecția mediului înconjurător și anume de prevederile art. 3 lit. c), ceea ce doctrina nu recunoaște și chiar respin-

ge orice soluție alternativă ce s-ar referi la posibilitatea încorporării în legea civilă a unor norme care să prevadă separat modul de reparare a prejudiciului ecologic, atribuindu-i astfel un caracter exclusiv obiectiv, deoarece aceste prerogative aparțin dreptului public și nu dreptului privat. În acest sens, se apreciază că dreptul civil nu poate servi intereselor de recuperare a prejudiciilor din domeniul mediului pentru că el apără interese private, în timp ce prejudiciul ecologic afectează interesul public [11, p. 84].

În continuarea celor expuse, este imperios să facem o diferențiere între regimul răspunderii civile cu caracter material-patrimonial și răspunderea de dreptul mediului, care la fel poartă un caracter material-patrimonial.

Astfel, un aspect important ce privește răspunderea civilă, este că aceasta nu are aplicabilitate în toate cazurile când există dauna patrimonială. Prin urmare, este necesar să facem diferențierea dintre dauna de mediu și dauna civilă.

În cadrul tezei sale de doctor în drept „Răspunderea civilă în raporturile de dreptul mediului”, Trofimov I. subliniază că răspunderea civilă pentru daunele ecologice poartă un caracter specific, dictat de natura publică a interesului apărat prin utilizarea procedeele de răspundere reparatorie, inclusiv și declararea legislativă a principiului răspunderii solidară pentru daunele ecologice cauzate în comun de două sau mai multe persoane [12, p. 131].

În această ordine de idei, afirmăm că repararea daunei de mediu, după legislația multor țări, inclusiv a Republicii Moldova, se supune unui regim de drept public. În același sens, dauna civilă se supune reparării potrivit regulilor dreptului privat. Totodată, menționăm faptul că răspunderea civilă în cadrul raporturilor de dreptul mediului este aplicată doar pentru daună civilă ca rezultat al acțiunii poluatorii asupra căreia se aplică regimul de drept privat și care în mod direct este necesar a fi deosebită de dauna de mediu.

Astfel, o abordare juridică a conceptelor: daună de mediu și daună civilă este susceptibilă să ridice numeroase întrebări, constituind tot atâtea provocări pentru cel chemat să le răspundă.

Dauna de mediu a primit, în doctrină, mai multe definiții destul de controversate. În încercarea de a defini noțiunea de daună de mediu, se naște următoarea întrebare: cine poate fi considerată victima a unui prejudiciu ecologic, omul sau mediul său?

Astfel, unii autori ruși definesc dauna de mediu sub aspectul prejudiciului adus mediului înconjurător, sănătății și bunurilor persoanei, patrimoniului comun, poluarea mediului înconjurător, folosirea nerațională a resurselor naturale, distrugerea ecosistemelor, precum și alte încălcări de ordin ecologic [13, p. 306].

Alții consideră că dauna ecologică se are în vedere orice înrăutățire a stării mediului produsă în urma încălcării cerințelor legale [14, p. 376]. Acesta mai precizează că dauna ecologică se manifestă înainte de toate sub forma poluării mediului, distrugerii ecosistemelor naturale, iar în urma acestei manifestări se aduce un prejudiciu sănătății și patrimoniului persoanei. Maniera în care definește autorul noțiunea de prejudiciu ecologic sugerează ideea unei posibile delimitări între dauna ecologică adusă mediului și dauna adusă persoanei și bunurilor sale, cea din urmă fiind susceptibilă de reparare prin aplicarea normelor răspunderii civile delictuale.

V. Rešetnikov în lucrarea sa [15, p. 80] consideră că la baza definirii daunei ecologice stă dauna asupra vieții și sănătății persoanei, fapt cu care nu suntem de acord, deoarece prin această interpretare nu numai că se exclude mediul ca victimă, ci în general patrimoniul comun și individual de mediu, ceea ce nu corespunde realității în această materie.

Constatăm că nici în literatura rusă de specialitate nu există o unanimitate a opiniilor în ce privește noțiunea de prejudiciu ecologic, unii autori, făcând exces de interpretare, includ în rândul caracterelor ce descriu dauna ecologică toate cauzele care o determină, iar alții exclud în general cele mai importante trăsături ale daunei, rezumându-se astfel doar la viața și sănătatea persoanei.

O contribuție relevantă în literatura juridică de specialitate a Republicii Moldova, în vederea definirii noțiunii de prejudiciu ecologic, o au autorii P. Zamfir și I. Trofimov, care consideră că prejudiciul reprezintă o daună cauzată naturii, deținătorilor de resurse naturale, care exprimă o valoare convențională [16, p. 62].

Profesorul, doctorul în drept, I. Trofimov menționează în lucrarea sa că dauna ecologică cu elementele sale – *dauna de mediu* și *dauna civilă* rezultată din dauna de mediu – sunt noțiuni foarte apropiate dar nu și identice [12, p. 131].

Așadar, dauna de mediu se referă în exclusivitate doar la vătămările aduse mediului și nu se referă la daunele rezultate din această poluare. Fi-rește, daunele de mediu nu întotdeauna pot avea drept rezultat influență asupra omului și patrimoniului acestuia.

Astfel, dauna de mediu constituie sursa daunei cauzate omului și patrimoniuului acestuia, eventual a daunei civile în rezultatul acțiunii poluatoare. Ultima, de asemenea, poate fi numită eventual cu caracter ecologic, iar mai corect – survenită dintr-o daună ecologică, dar totuși va fi supusă recuperării categoric diferit decât cea de mediu [17, p. 50].

Dauna civilă. Ținând cont de faptul că în domeniul răspunderii pentru prejudicii cauzate mediului nu există reglementări speciale, pentru stabilirea răspunderii în cazul în care se produc daune ecologice se face apel la posibilitatea antrenării răspunderii juridice civile care cer existența condițiilor enunțate în Codul civil al Republicii Moldova, mai exact a instituției răspunderii civile delictuale. Prin urmare, persoana care a cauzat dauna este scutită de obligația de a o repara dacă dovedește că nu este în culpă. Deopotrivă, dauna de mediu se repară indiferent de vinovăția făptuitorului.

Menționăm faptul că, cercetătorii civilști determină un număr strict de condiții obligatorii, în cazul existenței cărora poate fi vorba despre posibilitatea aplicării răspunderii civile. Se afirmă, că combinația de condiții diferă în funcție de faptul dacă răspunderea este fundamentată pe greșeală (răspunderea subiectivă) sau pe risc (răspunderea obiectivă).

Dacă în dreptul civil, pentru angajarea răspunderii civile delictuale trebuie întrunite cumulativ condițiile: săvârșirea unei fapte ilicite, producerea unui prejudiciu, existența unui raport de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu, precum și vinovăția autorului faptei ilicite, în dreptul mediului elementele răspunderii civile delictuale prezintă anumite particularități.

Concepția răspunderii obiective a fost argumentată pentru prima dată în dreptul modern de doctrina germană, ulterior fiind propusă și de doctrina franceză, la baza teoriei răspunderii pentru risc aflându-se inițial ideea de justiție, în raport de care, din moment ce orice activitate umană urmărește un profit, este just ca orice prejudiciu pe care îl provoacă să fie reparat (*ubi emolumentum, ibi onus*).

Cu toate că a fost criticată teoria obiectivă fundamentată pe ideea de risc, considerându-se că neglijența poate fi acoperită, răspunderea pentru riscul creat față de mediu și echilibrul ecologic nu-și diminuează rolul preventiv-corectiv, pe care îl vizează răspunderea pentru culpă [18, p. 75], poluarea fiind determinată în primul rând de activitatea generală a unor agenți economici. Doctrina [18, p. 77], a evidențiat avantajele răspunderii civile pentru risc, în materie ecologică, în raport cu culpa: indemnizarea

victimei va avea loc întotdeauna; sunt situații în care stabilirea exactă a autorului prejudiciului este imposibilă, consecințele produse putându-se agrava în cazul în care rămân neacoperite; în privința poluării este necesar ca dispozițiile în materie să asigure o reparare completă, eficientă și oportună a oricărui prejudiciu adus mediului; este stimulată atitudinea diligentă și prudentă de folosire rațională a factorilor de mediu.

Cu privire la condițiile obligatorii, în cazul existenței cărora poate fi vorba despre posibilitatea aplicării răspunderii civile, enumerăm: fapta ilicită cauzatoare de prejudiciu; prejudiciul; raportul de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu.

Repetat, afirmăm că pentru angajarea răspunderii patrimoniale de dreptul mediului, nu este necesar ca fapta cauzatoare de prejudiciu să fie neapărat ilegală.

În raporturile de dreptul mediului, fapta ilicită, ce servește condiție a aplicării răspunderii de dreptul mediului, constituie acea conduită (manifestându-se printr-o acțiune sau abstențiune) a persoanei fizice sau juridice, prin care se încalcă dispozițiile legislației privind protecția mediului și drept rezultat se aduce lezare desfășurării normale a raporturilor juridice de dreptul mediului sau cauzează prejudiciu concret mediului.

În domeniul dreptului mediului se poate vorbi de mai multe forme particulare de prejudiciu, și anume: prejudiciul nefinanciar, măsurile de salvare, pagubele aleatorii și prejudiciul de dezvoltare [19, p. 134]. Prejudiciul nefinanciar reprezintă fie pierderea beneficiului, fie privarea de folosință.

Cu privire la evaluarea daunelor ecologice, este firesc să apară o serie de întrebări generate de incertitudinea condițiilor care au dus nemijlocit la producerea acestor daune, inclusiv de faptul că numeroase elemente naturale ale mediului deteriorate, distruse, de multe ori în mod ireversibil, au o valoare incomensurabilă.

Firește, normele dreptului mediului au drept scop protecția mediului. Or, recunoașterea existenței unui prejudiciu de mediu, care poate fi cauzat prin acțiuni poluatorii, ar fi o posibilitate de a nu aplica la angajarea răspunderii pentru daunele de mediu, principii ce guvernează răspunderea civilă. În acest context, vor fi aplicate principiul obligativității reparării prejudiciului cauzat mediului (art. 91 din Legea privind protecția mediului înconjurător al Republicii Moldova), fapt care neglijează posibilitatea victimei și făptuitorului de a negocia cuantumul dezdăunării sau însăși posibilitatea de a fi exonerat de la răspundere [17, p. 55].

Ținând cont de cele expuse, este necesar de a menționa, că în raporturile de dreptul mediului răspunderea civilă nu obține careva caractere deosebite, ci este aplicată cu considerarea doar a naturii prejudiciului cauzat în rezultatul acțiunilor poluatorii și, de regulă, aceasta rezultă din daunele cauzate omului și patrimoniului acestuia, survenite ca rezultat al unei daune de mediu [17, p. 55].

Concluzii

Actualmente, având un fundament științific și unul social bine determinat, dreptul la un mediu sănătos, reprezintă o realitate care a dobândit în ceva mai mult de patruzeci de ani, atât o vocație universală, cât și o legitimitate politică, astfel încât a fost consacrat în cele mai înalte reglementări din ierarhia legilor ca un drept fundamental, fiindu-i atribuite anumite garanții procedurale, precum și asigurat prin recunoașterea îndatoriri persoanelor de proteja mediul înconjurător.

Astfel, considerăm că dreptul la repararea prejudiciului ecologic își găsește temeiul juridic nu în conduita autorului daunei ecologice, ci în dreptul fiecăruia la un mediu sănătos, reieșind din conjunctura generală a drepturilor și libertăților omului consfințite în Constituția Republicii Moldova.

Fenomenele socio-economice, necunoscute în trecut, dar prezente într-o societate pe cale de globalizare, în care primejdiile unor tehnici și tehnologii noi rămân sub semnul întrebării, determină modificări de substanță ale răspunderii civile delictuale, creând o situație de incertitudine cu privire la principii și reguli clasice ale răspunderii civile delictuale [1, p. 152].

Normele dreptului civil se vor aplica în materia răspunderii pentru daune ecologice, prin adaptarea la particularitățile raporturilor juridice de drept al mediului. În contextul celor expuse, putem menționa, că chestiunea ce privește repararea prejudiciului cauzat mediului, aplicabilitate au regulile stabilite de legislația de mediu în ce privește dauna de mediu și cele ale răspunderii civile - în ce privește dauna civilă, ce reiese din daunele de mediu, cu particularitățile ce reies din conținutul specificului raporturilor de dreptul mediului. Prin urmare, se configurează două regimuri de răspundere, unul aplicabil reparării daunei aduse mediului, iar cel de-al doilea, prejudiciului ecologic adus persoanei și bunurilor sale.

Astfel, răspunderea civilă presupune apărarea unui interes privat, concret al victimei, care corespunde încălcării unui drept subiectiv civil de

interes privat, pe când răspunderea materială de dreptul mediului presupune apărarea unui interes public, care corespunde încălcării unui drept protejat de legislația de mediu, de interes public. De asemenea, răspunderea civilă presupune posibilitatea părților de a negocia cuantumul recuperării prejudiciului, pe când dauna cauzată mediului urmează a fi reparată integral [17, p. 55].

Sarcina probei, referitoare la existența elementelor răspunderii civile delictuale, revine celui care acționează în justiție, de regulă victimei prejudiciului ecologic.

În acest context, apelul la virtuțile răspunderii civile pentru repararea prejudiciului ecologic și, în plan mai larg, la protecția mediului este văzut deopotrivă ca o adaptare a dreptului civil la noile nevoi generate de evoluția societății și ca o manifestare a universalității răspunderii civile [2, p. 118], [3, p. 10].

Astfel, regimul răspunderii pentru prejudiciul ecologic individual trebuie să ia în considerare pe lângă normele răspunderii civile delictuale, și normele răspunderii de mediu, iar în consecință unele principii, condiții, modalități de reparare trebuie să fie adaptate și intercalate astfel încât să dea dovadă de eficiență atunci când vor fi invocate în acțiunea ce are ca obiect repararea prejudiciului ecologic adus persoanei și bunurilor sale. Evident, aici vor predomina normele răspunderii civile, deoarece prin această categorie de prejudiciu se lezează un interes privat, al particularului, deținător al bunului de mediu degradat. Or, după cum se afirmă, dreptul răspunderii civile are un câmp de aplicare larg, fără a distinge între daune, ceea ce îl face astfel susceptibil să asimileze și domeniul ecologic. În acest context, se insistă pe ideea că principiile dreptului mediului și dreptul răspunderii civile coabitează, iar semnificațiile lor interferează, în unele privințe, în atingerea scopului comun: protejarea valorii sociale a unui mediu sănătos și echilibrat ecologic [2, p. 106].

Astfel, în cazul în care prin acte de poluare vor fi aduse prejudicii particularilor, alături de principiile reparării integrale și reparării în natură a prejudiciului care sunt specifice răspunderii civile, vor fi aplicate deopotrivă și principiul precauției, principiul „poluatorul plătește”, precum și principiul răspunderii fără culpă.

Totuși, chiar dacă prin sistematizarea practicii judiciare în domeniu se încearcă a clarifica situația cel puțin prin adoptarea unor hotărâri explicative în acest sens [20], aceasta însă constituie doar o alternativă și nu o soluție reală [21, p. 70].

Referințe bibliografice:

1. TELEAGĂ, C. Armonizarea legislativă cu dreptul comunitar în domeniul dreptului civil, Ed. Rosetti, 2004.
2. DUȚU, M., DUȚU, A. Răspunderea în dreptul mediului. București: Editura Academiei Române, 2015.
3. TOURNEAU, PH. Droit de la responsabilit et des contrats. Regimes d'indemnisations. Paris: Edition Dalloz, 2014.
4. LUPAN, E. Dreptul mediului, Partea generală, Ed. Lumina Lex, București, 1996.
5. DUȚU, M. Tratat de dreptul mediului, ed. 3, Ed. C.H.Beck, București, 2007.
6. DUSCA, A. I. Dreptul mediului, ediția a III-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, 2021.
7. Legea privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515 din 16.06.1993. În: Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 01.10.1993, nr. 10.
8. Codul civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.06.2002, nr. 82-86.
9. MARINESCU, D. Tratat de dreptul mediului, Ediția a IV-a, Editura Universul Juridic, București, 2010.
10. Legea protecției mediului nr. 137 din 29 decembrie 1995. În: Monitorul Oficial al României nr. 304 din 30 decembrie 1995
11. LUPAN, E. Cu privire la noțiunea juridică a prejudiciului ecologic. În: Dreptul, 3/2003. p. 77-89.
12. TROFIMOV, I. Răspunderea civilă în raporturile de dreptul mediului. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2006. 150 p
13. ЕРОФЕЕВ Б. В. Экологическое право России. Москва: Юристъ, 1996.
14. БРИНЧУК М. М. Экологическое право. Москва: Юристъ, 1998,
15. РЕЩЕТНИКОВ В. И. Экологическое право. Курс лекций. Москва: 2004.
16. ZAMFIR, P., TROFIMOV, I. Dreptul mediului. Partea generală. Chișinău: 1998.
17. TROFIMOV, I. Reflecții teoretice privind răspunderea patrimonială în dreptul mediului. În: Administrarea Publică, 2015, nr. 1(85), pp. 49-56. ISSN 1813-8489.
18. DUȚU, M. Tratat de Dreptul mediului, Ed. Economică, 2003.
19. DUȚU M., DUȚU A., Dreptul mediului, Editura C.H. BECK, București, 2014.
20. Hotărîrea Plenului CSJ cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației ecologice în cadrul examinării cauzelor civile, nr. 3 din 224.12.2010.
21. ARDELEAN, G. Aspecte teoretico-aplicative cu privire la eficiența reglementărilor în materia evaluării și reparării prejudiciului ecologic. În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare”, Ed. XIV-a, nr. 1, Chișinău: 2014. p. 68-73.